

פרשת בְּשַׁלַּח

צִדְקָה תִּשְׁפָּר לְתוֹכָהּ – בְּשֵׁלַח

אָז, יְשִׁיר מִשָּׁה ... אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת – מתי? ובאיזו שירה מדובר?

הנושא העיקרי שבפרשתנו הוא קריעת ים סוף, על שירת הים שבאה בעקבותיה. זהו הפרק האחרון בסיפור היציאה ממצרים, בו משיב הקב"ה למצרים כגמולם, ומטביע אותם בים סוף. **וְאָז, וַיִּצְרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׁפַת הַיָּם... אָז, יְשִׁיר מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת** לה' וַיֹּאמְרוּ לְאִמְרָא אֲשִׁירָהּ לְה' כִּי גָאָה גָאָה...". משה ובני ישראל הנפעמים שרים את שירת הים, בה הם מודים לקב"ה ומהללים אותו על הנסים והנפלאות שעשה להם. המפרשים מרבים לשאול על לשון הכתוב "**אָז יְשִׁיר**", שהרי **אָז** ככלל, לשון עבר ולעומתו **יְשִׁיר** לשון עתיד? ואם גם בני ישראל שרו עם משה, מדוע נכתב **יְשִׁיר** בלשון יחיד? ומה פשר ההדגשה "**הַשִּׁירָה הַזֹּאת**", גם הא הידיעה וגם **זאת**, כאילו מורה עליה באצבע? ומדוע מאריך הכתוב את ההקדמה ומוסיף "**וַיֹּאמְרוּ לְאִמְרָא**"? מהו סוד כוחה של שירה זו, ש"שבת **שִׁירָה**" קרויה על שמה? ומה כל כך מיוחד בה, עד שקובעה בתפילת שחרית ונאמרת מידי יום (למעט בתשעה באב ובבית האבל)?

על דרך הפשט ניתן לומר שדוקא **אָז**, ולא קודם לכן, שרו בני ישראל את שירת ההודיה. כאשר בני ישראל יצאו פיזית מתחום מצרים, עדיין היה מקום מבחינתם לחשוש שמא הסכנה עדיין לא חלפה לה, שהרי פרעה וצבאו עלולים היו לחזור בהם, כפי שאכן קרה, ולהחזירם בכוח מצרימה. רק כאשר "**וַיִּצְרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שְׁפַת הַיָּם**", משחלפה סכנה זו לגמרי, ניתן "לברך הגומל". לכן נוקט הכתוב בלשון עתיד, "**יְשִׁיר**" לכשירווח לו, בהתייחס למה שאמור היה לכאורה, להיעשות קודם לכן. אך כדי להשיב על דרך הפנימיות, עלינו לרדת תחילה לשורשה של המילה **שִׁירָה** (הטיה בנקבה של המילה '**שִׁיר**') – **ש.ג.ר.** מהו **שִׁיר**, ומה מייחד אותו לעומת הסיפור והדיבור? הרש"ר הירש כותב כי **שִׁיר** בא להביע בצורה חיצונית, מחשבות ורגשות שהתעוררו בלב האדם פנימה, כתוצאה מהתרחשות חיצונית. רְאִיָּה זו של פנימיות הדברים, אינה נחלת הכלל, אלא באה מעיני רוחו של האדם הנלהב ממה ש**הוא** "רואה". השיר מבטא אמת צרופה מבחינתו של השר, אלא שהעין ה"גשמית" של האחר, אינה יכולה לראותה. מעניין לבחון שלשה שורשים דומים אחרים, שרק האות האמצעית שבהן שונה. האות **י.ו.** שבמרכז המילה **שִׁיר**, מלמדת על החוכמה הפנימית שבו.

לפעולת ה**שִׁירָה** שני צדדים, וכיום, די בקיומו של אחד מהם, כדי להצדיק את השימוש בשורש זה. הצד האחד הוא הצד המילולי, הבעה באמצעות הפה. הצד השני הוא השימוש בניגון להבעת שיר, שהוא כבר בחזקת קיים. מה הם מאפייניו של השיר ומדוע ניתן לו שם זה? בבואתו של ישעיהו מופיעה רשימה של תכשיטים ובגדי יוקרה, וביניהם "**הַתְּכִיפֹת וְהַשִּׁירֹת וְהַקְּעֻלֹת**". המפרשים מבהירים שה**שִׁירֹת** הן **צמידים** לידים. גם בלשון חז"ל משמשת המילה '**שִׁיר**' כצמיד הכרוך לצוארה של בהמה, ומאפשר להוליכה ע"י חבל הקשור אליו. ומעניין שהשירים המושרים, וגם הניגונים, בנויים על מחזוריות, כמעגל. למרות שהקולות והצלילים עולים ויורדים במהלך ה**שִׁירָה**, עדיין יש בה חזרה על עצמה, כל בית חוזר באותו ניגון, מבלי שנחוש באיזה שהוא נתק בזרימה או קפיצה חדה, בין סופו של בית אחד לתחילתו של הבית הבא. המעבר ביניהם חלק ועגול, מעין שיבה הדרגתית לאחור. הרש"ד מגלה דמיון בין המילה '**שִׁיר**' ובין המילה '**שור**' (חומה). החומה בנויה על "מעגלות" כי היא חייבת להקיף את העיר, שעליה היא מגינה. ברגע שחסר חלק מהחומה, קטן ככל שיהיה, היא אינה עומדת עוד בדרישות השם חומה, שחייבת להיות שלמה ומחוברת.

מעניין שאותיות המילה '**שִׁיר**', הן אותן האותיות המרכיבות את המילה '**יְשִׁיר**', אך שינוי הסדר ביניהן, כמו מרמז שה**שִׁיר** אינו בנוי כקטע **יְשִׁיר**, אלא על שינוי הדרגתי של מגמה, התעגלות עד כדי מחזוריות. אם נהפוך את סדר האותיות של המילה '**שִׁיר**', נקבל '**רִיש'** (**ראש** בארמית), שכמו מייצג משמעות הפוכה. בקטע **יְשִׁיר** יש ראש, תוך וסוף, מה שאין כן ב**שִׁיר**. את ה**שִׁיר** ניתן להמשיך לכאורה, עד אין סוף, כל עוד לא החליט השר/המנגן להפסיק. יתרונו של המעגל על פני הישר מוצא את ביטוייו בחיי היומיום במפגשים ובדיונים המתקיימים בכוונה תחילה, ליד "שולחן עגול". ישיבה במתכונת זו דווקא, באה להעביר מסר של "שוויון" בין כל המשתתפים. אין "יושב ראש", כי אין "ראש" לשולחן, וכל המסובים "שווים". צורה זו של ישיבה תורמת לחיבור בין המשתתפים, כפי שאנו מוצאים במדרגה גבוהה יותר בריקוד במעגל.

השירה היא אמצעי להבעת תחושות פנימיות מיוחדות, שקשה להביע אותן בדרך הרגילה. אדם נוטה לשיר כאשר הוא שמח, כאשר הוא בהתלהבות או לאחר שהוא עבר חוויה מיוחדת. אך לאמתו של דבר, הזיקה שבין שמחה והתלהבות ובין שירה ונגינה קיימת גם בכון ההפוך. אנו רואים בתנ"ך שכאשר שאול החל לסבול מרוח רעה, שפקדה אותו מידי פעם, הציעו לו לשכור מנגן. ואכן, כפי שמעיד הכתוב, כאשר פקדה הרוח הרעה את שאול, "**וַיִּלְכָּח דָּוִד אֶת הַכְּנֹר וַיִּנגַן בְּיָדוֹ וַיָּרוּחַ לְשָׂאוֹל וְטוֹב לוֹ וְסָרָה מֵעָלָיו רוּחַ הַרְעָה**". הניגון מאפשר לאדם לצאת מהמצרים ומהמגבלות אל המרחב האינוסופי. הדברים אינם אמורים רק לגבי מי שסובל "מבעיות נפשיות" או מדיכאונות. מסופר גם על אלישע הנביא, שסרה ממנו השכינה ברגע של כעס, ולא יכל להינבא. בהבינו את שורש הבעיה הוא ביקש לעצמו תרופה בפנותו אל הנוכחים בבקשה, "**וַעֲתָה קָחוּ לִי מִנְגֵן**". ואכן, התרופה "עבדה", "**וְהָיָה כִּנְגֵן הַמְּנַגֵּן וַתְּהִי עָלָיו יַד ה'**", הוא הצליח לשוב ולהינבא. בכך יכולים אנו לגלות בשורש נוסף, **ש.ר.ה.** קשר הדוק ל**שִׁירָה**. בכוחה של ה**שִׁירָה** לעורר ה**שראה** רוחנית ושמחה מצד הקדושה עד כדי נבואה. כפי שמסכם המדרש "ואין השכינה שורה, לא מתוך עצבות, ולא מתוך עצלות, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה. שנאמר: **וַעֲתָה קָחוּ לִי מִנְגֵן וְהָיָה כִּנְגֵן הַמְּנַגֵּן וַתְּהִי עָלָיו יַד ה'**".

